SCHIȚE LA PORTRET DE CREAȚIE A COMPOZITORULUI A. B. MULEAR

Daniela TROCINEL

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

CZU:78.071.1(478)(092)

<https://doi.org/10.52603/9789975351379.15>

Sketches on the creative portrait of the composer A. B. Mulear

Summary: This article attempts to present sketches of the compositional creativity of Alexandr Boris Mulear (1922–1994), who is one of the most important figures of the music culture in the Republic of Moldova and belongs to the older generation of composers, as his glory years were between 1950 and 1980. The composer's record contains a valuable artistic heritage that is appreciated by performers but the study of his works is not in the center of interest of musicologists yet. However, the article will present some examples of the Mulearian creativity. Analyzing the composition portfolio of A. Mulear, the author shows that chamber works predominate for the most part in his creativity, including suites, quartets, sonatas, miniatures and musical pieces, with a wide range of instrumental groups: from the duo (violin and piano, piano and voice) to the symphony orchestra. In conclusion, it is noted that the composer manifested himself in an original way in chamber music, which is more innovative and bright and reveals diverse forms of classical music in terms of style and genre.

Keywords: Alexandr B. Mulear, composer, musical creativity, chamber works, musicology, musical genre.

Compozitorul, violonistul și pedagogul Alexandr Boris Mulear a lăsat o moștenire artistică vastă fiind o personalitatea multilaterală. Un reprezentant important al culturii muzicale din Republica Moldova din perioada anilor 1950–1990, A. Mulear a contribuit mult atât la dezvoltarea componisticii muzicale autohtone, cât și la promovarea ei în calitate de interpret, însă opera sa nu a primit încă o atenție deplină a muzicologilor pe care o merită pe bună dreptate. Astfel, schițând portretul componistic al lui A. Mulear, vom parcurge și la revizuirea apelurilor muzicologice la opusuri instrumentale ale compozitorului care fac parte din repertoriul muzical național.

Analizând portofoliul de creație al lui A. Mulear, menționăm faptul că, în cea mai mare parte în creația sa predomină lucrările camerale – suite, cvartete, sonate, miniaturi și piese, cu abordarea unei palete variate a componentelor instrumentale – de la duo (vi-oară și pian, pian și voce), până la orchestră simfonică.

În acest sens, subliniem că, domeniul muzicii cameral-instrumentale de fapt, ia amploare în muzica autohtonă în perioada anilor 1960–1970, fiind remarcată o anumită dinamică în dezvoltarea muzicii profesionale. La acest capitol face referire și muzicologul I. Miliutina, descriind panorama generală a creației muzicale din republică, observând productivitatea în sfera muzicii camerale: „Odată cu evoluția sa, el (genul ansamblului de cameră – n.a.) demonstrează în mod clar o imensă schimbare calitativă care a avut loc în muzica moldovenească [...] S-a extins paleta mijloacelor expresive, s-a aprofundat refracția proprietăților melosurilor populare” (Милютинa 1988: 7).

Astfel, vom încerca să prezentăm portretul de creație a lui A. Mulear, orientându-ne pe încadrarea operei sale care are un caracter cameral, în contextul muzicii instrumentale de cameră din Republica Moldova, iar pentru acest fapt este indispensabilă relatarea scurtă a parcursului istoric al genurilor nominalizate.

Vom începe cu unul dintre genurile muzicii instrumentale de o importanță deosebită – *concertul instrumental* care este considerat ca fiind un gen complex, având la baza dezvoltării sale natura comunicativă – dialogul dintre compozitor și public, contribuind în acest sens „la rezolvarea problemei de supraviețuire a muzicii serioase în lumea contemporană” (Mironenco 2009: 703).

În portofoliul compozitorului A. Mulear nu se găsesc multe lucrări predestinate genului de concert instrumental, însă *Concertul pentru trompetă și orchestră* scris în anul 1955 pe bună dreptate poate fi considerat un opus reprezentativ, fiind catalogat ca primul concert autohton predestinat trompetei. Pe lângă A. Mulear își îndreaptă atenția spre acest instrument și compozitorul O. Negruța scriind în anul 1990 *Concertul pentru trompetă și orchestră*, considerat a două creație autohtonă de acest gen.

Un alt gen ce se conturează tot mai des începând cu anii 60 ai perioadei postbelice și se bazează pe principiul de continuitate ciclică este *suita*, care, grație entuziasmului, a sursei de inspirație și a dorinței compozitorilor de a experimenta, apare într-un număr destul de impunător.

Genul de *suită* a cunoscut în domeniul muzical autohton o cale de dezvoltare și evoluție remarcabilă. Datorită fuziunii sale cu alte genuri, a influențelor unor factori socio-istorici și cultural-artistici, *suita* de fapt reflectă principalele etape de dezvoltare a procesului muzical-istoric din republica noastră. Ținem să menționăm că genul de *suită* instrumentală în secolul XX, conform periodizării propuse de muzicologul T. Berezovicova, se divizează în două perioade mari, iar suitele muleariene aparțin etapei de maturizare a genului în anii 1960–1990. Alături de alți autori, compozitorul a contribuit la dezvoltarea suitei ca gen în toată multitudinea speciilor ei, al largirii orizonturilor stilistice, a înnoirii substanțiale a limbajului muzical, al unor intense căutări în domeniul însușirii lexicului folcloric, al individualizării demersurilor autorilor în ceea ce privește rezolvarea problemelor de ordin artistic și tehnologic. Această perioadă poate fi delimitată în trei etape, trei faze ale procesului evolutiv: etapa ascensiunii (anii 1960), etapa de maximă înflorire (anii 1970–1980) și etapa de declin (anii 1990) (Berezovicova 2015: 11-12).

Compozitorii Republicii Moldova au compus suitele pentru o paletă largă de instrumente, dar și pentru componente instrumentale diferite. Însă, reieșind din lista lucrărilor camerale semnate de A. Mulear, deducem ideea că genul de *suită* a fost utilizat de către compozitor doar pentru cvartetul de coarde – *Suitele №1, 2, 3 și 4* pentru cvartetul de coarde (1973, 1974, 1975, 1980). De asemenea, suite pentru cvartetul de coarde a scris în anul 1973 și compozitorul V. Verhola – *Suita* pentru cvartetul de coarde.

Un alt gen preferat de către compozitori este *cvartetul* care, conform relatărilor muzicologului I. Miliutina, „atrage atenția aproape tuturor compozitorilor din republică” (Милютинa 1988: 16). Primele cvartete scrise de către compozitorii autohtoni au fost cele ale lui A. Mulear (1952) și Gh. Neaga (1958), însă totuși, lucrările care au deschis o nouă etapă de dezvoltare și evoluție a acestui gen au fost cele semnate de S. Lobel, V. Za-

gorschi și E. Doga, în perioada anilor 1964–1965, 1968. „Anume compozitorii anilor ‘60 au reușit să fortifice tradiția întreruptă în muzica moldovenească de aproape trei decenii” (ibid).

Importanța deosebită a genului de cvartet este evidentă îmbinând în sine elemente componistice și dramatice ale ciclurilor sonato-simfonice. Acest gen este potrivit pentru a putea reda și a exprima cele mai deosebite și sensibile emoții trăite de către compozitor.

De asemenea, în domeniului muzicii cameral-instrumentale autohtone, se evidențiază într-un mod considerabil genul de *sonată*. Ea se consideră ca un „gen pluripartit, complex, care ilustrează căutările în domeniul stilistic, al soluțiilor de realizare artistică” (Mironenco 2009: 604). În acest gen compune și A. Mulear – *Sonatina* pentru pian (1960), *Sonata* pentru pian (1976), *Sonata* pentru flaut și pian (1979).

Cea care se remarcă într-un mod deosebit în portofoliul compozitorului este *Sonata* pentru pian. Lucrarea se încadrează în perioada matură de creație a lui A. Mulear, întrucât acesta își începe activitatea componistică în anul 1950. Grație faptului că, pe de o parte sonata este pătrunsă de elemente inovatoare, iar pe de altă parte respectă canoanele clasice, ea poate servi ca o mostră în procesul componistic autohton. Opusul dat are o structură ce conturează evident forma tradițională alcătuită din trei părți, fiecare exprimând stări diferite – prima parte este dramatică, partea a doua poartă un caracter filosofic, iar finalul realizează sfârșitul impetuos și agitat al dramei.

Materialul muzical al Sonatei prezintă interes din mai multe considerente, cum ar fi: mijloacele de expresie muzicală, particularitățile construcției și dezvoltării intonaționale, imitarea sunetului diferitor instrumente muzicale, cvasi-citatele, care în ansamblu afirmă noua viziune a compozitorilor moldoveni în ceea ce privește folclorul muzical.

După cum observăm, sonatele semnate de A. Mulear se încadrează în următoarele două etape de dezvoltare și evoluție a genului, întrucât primele lucrări autohtone scrise în genul de sonată datează cu anii 1950 (prima perioadă de evoluție a genului de sonată).

Respectiv, anii 1960 reprezintă începutul celei de a doua etapă în evoluția genului de sonată care joacă un rol important în cristalizarea genului. Din această perioadă putem enumera câteva creații predestinate pianului semnate de P. Rivilis, S. Lobel și alții.

Anii 1970–1980 denotă a treia perioadă în progresarea genului de sonată fiind caracterizată de o puternică înflorire a genului dat. Printre cele mai reprezentative opusuri ale perioadei menționate putem evidenția: *Sonata* pentru flaut și pian (1973) și *Sonata* pentru pian (1978) semnate de S. Buzilă, lucrările scrise de P. Rusu – *Sonata* pentru pian (1976) și *Sonata* pentru pian Nr. 2 „Romantică” (1978), V. Ciolac – *Sonata* pentru pian (1982) și *Sonata* pentru flaut și pian (1984), V. Bitkin – *Sonata* pentru pian (1983), A. Fiodorova – *Sonata* pentru flaut și pian (1981) și *Sonata* pentru pian (1986), B. Dubosarschi – *Sonata* pentru pian (1982).

Printre genurile care se bucură de o mare popularitate în portofoliile compozitorilor autohtoni putem evidenția și *miniaturile*, gen care oferă un amalgam de combinații în ceea ce privește componența instrumentală. Treptat începe să fie valorificat și popularizat duetul instrumental vioară – pian. Astfel de miniaturi se găsesc și în palmaresul compozitorului A. Mulear – *Rondo* pentru vioară și pian (1950), *12 piese* pentru vioară și pian (1961), *6 miniaturi concertistice* pentru vioară și pian (1966), „*Ecoul codrilor*” – ciclu de piese pentru vioară și pian (1974).

În aceeași perioadă (anii 1950–1970) apar la lumina zilei și alte miniaturi semnate de compozitori autohtoni predestinate componentei instrumentale vioară – pian. Printre acestea se evidențiază: *Umoresca* de V. Masiukov (1953), *Oleandra* de P. Rivilis (1955), *Rondo* de S. Lobel (1956), *Oleandra și Melodie* de Z. Tkaci (1956), *Novelletta* de V. Poleacov (1962), *Dansul bătrânilor* de P. Russu (1962), *Două miniaturi* T. Tarasenco (1965), *Dans* de Z. Tkaci (1965), *Cinci piese* (1968) și *Trei piese* (1969) de Gh. Neaga și lista poate continua.

Conform observațiilor efectuate asupra întregii creații a lui A. Mulear, deducem ideea că portofoliul său componistic, pe lângă faptul că, cuprinde o gamă foarte largă de lucrări, cu un număr impresionant de opusuri, aceasta se remarcă și prin varietatea de genuri precum teatru muzical, muzică de cameră, poezie simfonică, muzică corală. De asemenea, un loc aparte în creația muleariană a ocupat formele mici – miniaturi și piese.

În pofida faptului că, compozitorul a lăsat o moștenire artistică complexă care întotdeauna a fost solicitată de interpreți, creația muzicală a lui Alexandr Boris Mulear nu se află în centrul atenției muzicologilor din Republica Moldova. Invers, se poate afirma că studierea operei sale rămâne la periferia intereselor muzicologice.

Printre autorii care au conturat unele idei despre creația muleariană o putem remarca pe muzicologul I. Miliutina care remarcă că, lucrările compozitorului se evidențiază printr-o manieră stilistică individuală, ce se caracterizează prin „fantezie vie, reliefată cu melos popular” (Милютина 1988: 15). O altă opinie asupra creației compozitorului A. Mulear o are N. Lifanova: „Creația lui Mulear a suferit numeroase influențe, prioritară fiind influența direcției folclorice. Pentru Mulear este caracteristic apelarea la straturile adânci ale muzicii populare” (Лифанова 2012: 39).

Opera componistică a lui A. Mulear, alături de alți compozitori moldoveni din perioada postbelică, a fost reflectată în lexicoane biografice ale Uniunii compozitorilor (Композиторы 1960, Композиторы 1979). Informațiile despre lucrările din portofoliile de creație ale compozitorilor din Republica Moldova pot fi obținute din succinte schițe biografice, publicate în principal în timpul vieții lor (poate că cea mai detaliată analiză a opusurilor în cadrul schițelor biografice aparține lui E. Kletinici (Клетинич 1987), însă, creația muzicală a lui A. Mulear practic a rămas în afară intereselor cercetătorului.

Muzicologii moldoveni au prezentat mai multe studii panoramice despre diferite domenii ale creației muzicale aparținând compozitorilor locali. Dintre monografiile colective despre istoria muzicii naționale publicate de editura centrală, de exemplu, se numără *Istoria muzicii popoarelor din URSS* (Аксёнова, Абрамович 1973, Аксёнова 1974) sau cartea *Cultura muzicală a Moldovei Sovietice* (Музыкальная 1965).

Paleta de aspecte componistice ale lucrărilor semnate de A. Mulear care au fost discutate de muzicologi în articolele lor nu este bogată. De exemplu, creații selecte ale compozitorului au fost analizate în legătură cu problemele folclorului național în articolul G. Cocearova (Кочарова 1988: 69-82).

Un domeniu substanțial în creația componistică din Republica Moldova îl reprezintă muzica pentru pian, căreia i-a dedicat și compozitorul atenția lui. Evident, acest fapt este reflectat în lucrările științifice ca, de exemplu, articole publicate de pianista Elena Gupalova (Гупалова 2018: 29-30).

Unele probleme ale genului și formei de sonată pentru pian sunt dezbătute în articole editate de S. Țircunova, V. Melnic și N. Lifanova, ultima fiind și autoarea tezei dedicate

sonatei în creația pianistică a compozitorilor moldoveni. N. Lifanova atribuie Sonata de Mulear la curentul stilistic de „noul val folcloric” care se datează cu anii 1960–1980, argumentând atribuția sa printr-un și de trăsături specifice neo-folclorismului precum unele elemente melodice (formule instrumentale caracteristice), modale (modurile muzicii populare), ritmice (Лифанова 2012: 15).

Cvartete de coarde în creația unor compozitori din Republica Moldova au fost cercetate de N. Chiciuc (Chiciuc 2016), V. Melnic, T. Bolocan (Bolocan 2005, 2006), însă studiul cvartetelor semnate de A. Mulear rămâne o chestiune de viitor. Prin urmare, unele probleme de organizare a ciclurilor instrumentale de suită evidențiate de muzicologul T. Berezovicova (Berezovicova 2015), precum varietăți de gen, de structura compozițională, mijloace de unificare, factorii de stil și gen merită discuții cu privire la materialul lucrărilor muzicale muleariene.

Astfel, moștenirea componistică a lui A. Mulear a rămas practic neexplorată de muzicologi. În prezent nu există un studiu cuprinzător al patrimoniului instrumental cameral al lui A. Mulear. Fiecare dintre lucrările enumerate consideră o operă specifică sau un aspect specific al creației muleariene, dar nu oferă imaginea sa generală.

Referințe bibliografice:

Arta muzicală din Republica Moldova. Istorie și modernitate. Chișinău: Grafema Libris, 2009.

Berezovicova T. Suita instrumentală în creația componistică din Republica Moldova (Secolul XX). Chișinău: Pontos, 2015.

Bolocan T. Etapele de constituire și unele particularități stilistice ale cvartetelor de coarde în creația compozitorilor din Republica Moldova. În: Anuar științific: muzică, teatru și arte plastice: Învățământul artistic – dimensiuni culturale: conferința de totalizare a activității științifico-didactice a pedagogilor și doctoranzilor AMTAP, 22 aprilie 2005. Chișinău: Grafema Libris, 2005, p. 165-172.

Bolocan T. Particularitățile structurii compoziționale în cvartetele de coarde ale compozitorilor din Republica Moldova (anii '70-'80 ai sec. XX). În: Anuar științific: Muzică, Teatru, Arte plastice. Nr. 1/2 (6/7), Chișinău. 2006, p. 50-58.

Bolocan T. Procedee și tehnici polifonice în cvartetele de coarde ale compozitorilor din Republica Moldova din anii 70-80. În: Anuar științific: muzică, teatru și arte plastice: Învățământul artistic – dimensiuni culturale: conferința de totalizare a activității științifico-didactice a pedagogilor și doctoranzilor AMTAP, 22 aprilie 2005. Chișinău: Grafema Libris, 2005, p. 172-179.

Chiciuc N. Ipостaze ale genului de cvartet în repertoriul compozitorului Gheorghe Neaga. În: International musicology congress, 3d edition, 28 to 30 October 2016: volumul Congresului Internațional de Muzicologie. Timișoara: Eurostampa, 2016, p. 299-305.

Аксёнова Л., Абрамович А. Молдавская ССР. În: История музыки народов СССР. Москва: Советский композитор, 1973, том IV, с. 496-511.

Аксёнова Л. Молдавская ССР. În: История музыки народов СССР. Москва: Советский композитор, 1974, том V, с. 599-613.

Гупалова Е. Детский альбом для фортепиано в творчестве молдавских композиторов În: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică. Chișinău, 2018, nr. 1

(32), p. 27-32 – http://revista.amtap.md/wp-content/files_mf/15551531795Gupalova.pdf (3.03.2021)

Клетинич Е. Композиторы Советской Молдавии. Кишинев: Литература артистикэ, 1987. 269, [2] с.

Композиторы и музыковеды Молдавии: библиографический справочник / [Сост. В.М. Дегтярев]. Кишинев: Тимпул, 1979.

Композиторы Молдавской ССР. Москва: Сов. композитор, 1960.

Кочарова Г. О роли фольклорно-ассоциативных элементов в инструментальном творчестве А. Муляра 70-х гг. In: Музыкальное творчество в Советской Молдавии (Вопросы истории и теории). Кишинев: Штиинца, 1988.

Лифанова Н. Молдавская национальная традиция в фортепианной сонате Муляра. In: Актуальные проблемы высшего музыкального образования. 4 (25). Н-Новгород, 2012, с. 38-42 – <http://nnovcons.ru/upload/files/APVMO/2e9819cc0f666e0d83cbb8d9f2bc50f8.pdf> (20.04.2021).

Милютин И. Камерный инструментальный ансамбль в молдавской музыке 60-70-х гг. In: Музыкальное творчество в Советской Молдавии (Вопросы истории и теории). Кишинёв: Штиинца, 1988, с. 7-31.

Музыкальная культура Советской Молдавии. Москва: Музыка, 1965.

Музыкальное искусство Советской Молдавии. Кишинёв: Штиинца, 1984.

Столяр З. Люди и время. Композиторы-евреи в музыкальной культуре Молдовы (30-80-е годы XX века). Chişinău: S.N., 2003.

Date despre autor: Daniela Trocinel, doctorand, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice,

e-mail: daniela1994@list.ru